

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Tekijänoikeustoimikunnan mietintö – Ratkaisuja digiajan haasteisiin (OKM 2012:2)

Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry on Suomen suurin kulttuurialan ammattiliitto. Seitsemän jäsenjärjestöämme kattaa noin 4 400 kulttuurin alalla työskentelevää teatterin, tanssin, sirkuksen, elokuvan ja television ammattilaista.

Lausunto on Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry:n ja sen jäsenjärjestöjen Suomen Elokuva- ja Videotyöntekijöiden liitto SET ry:n, Lavastus- ja pukusuunnittelijat ry:n, Suomen Tanssitaiteilijain Liitto ry:n, Suomen Teatteriohjaajien liitto ry:n, Suomen Valo- ja Äänisuunnittelijoiden liitto SVÄL ry:n, Teatterialan Ammattilaiset TAM ry:n sekä Television Tuotantotyöntekijät TVTT ry:n yhteinen kannanotto digiajan haasteita käsittelevään tekijänoikeustoimikunnan mietintöön.

Teatteri- ja Mediatyöntekijät sekä sen jäsenjärjestöt esittävät kiitoksensa mahdollisuudesta esittää kantansa mietinnössä esitettyihin kysymyksiin ja lausuvat asiassa seuraavaa.

Ehdotus tekijänoikeuslain 25 g §:n muuttamiseksi
- Arkistoitujen radio- ja televisio-ohjelmien sekä lehtien uudelleen käyttö

Tekijänoikeustoimikunta ehdottaa tekijänoikeuslain 25 g §:n muuttamista niin, että lähettäjäyritykset ja lehtikustantajat voisivat sopia sopimuslisenssillä tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja tuottajia edustavien järjestöjen kanssa arkistoituihin tv- ja radio-ohjelmiin sekä sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvien teosten uudelleen käytöstä.

25g §:ää on ehdotettu laajennettavasti merkittävästi. Ensinnäkin säännöstä ehdotetaan laajennettavaksi tv-ohjelmien lisäksi radio-ohjelmiin sekä sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyviin teoksiin. Toiseksi muutosehdotus mahdollistaisi aineiston välittämisen yleisölle, kuten ohjelman tai lehden välittämisen tietoverkossa joko pyynnöstä tai muuten. Kolmanneksi säännös laajenisi koskemaan myös lähettäjäyrityksen tilaamia teoksia. Neljänneksi säännös sisältäisi jatkossa oikeuden valmistaa teoksesta kappale, jos se olisi tarpeen teoksen välittämiseksi. Viidenneksi säännös laajenisi koskemaan radio- ja tv-ohjelmia, jotka on lähetetty ennen

1.1.2002 (nykyinen lainsäädäntö: 1.1.1985) sekä teoksia, jotka sisältyvät lehtikustantajan ennen 1.1.1999 julkaisemaan sanoma- ja aikakauslehteen.

Nämä muutosehdotukset mahdollistaisivat kyseisten teosten hyödyntämisen lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien toimesta huomattavasti laajemmin kuin aikaisemmin. Tekijänoikeustoimikunnan lainmuutosesitys ei voisi olla vaikuttamatta tekijöiden edellytyksiin sopia teostensa taloudellisesta hyödyntämisestä jatkossa ja samalla myös tekijöiden tuloihin.

Mietinnössä on tuotu kattavalla tavalla esille av-tuotantoyritysten oikeudet sekä lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien näkemykset. Sen sijaan alkuperäisten tekijöiden oikeudet ja näkemykset saavat mietinnössä todella vähäisen roolin.

Mietinnössä on muun muassa todettu, että arkisto-ohjelmien verkkojakelusta sopiminen yksilöllisesti olisi oikeudenhaltijoiden suuren määrän ja osin vaikean tavoitettavuuden vuoksi mahdotonta. Tämä ei näkemyksemme mukaan pidä paikkaansa. Suomessa on sovittu oikeudenhaltijoiden ja lähettäjäyritysten kesken esimerkiksi televisio- ja radio-ohjelmien verkkojakelusta (esimerkiksi YLE:n Elävä Arkisto). Tätä toimivaa sopimuskäytäntöä on tuotu kuitenkin vain hyvin kapeasti esille mietinnössä.

Mietinnössä on lisäksi todettu, että esitys koskisi lähettäjäyrityksen ja lehtikustantajan omiin arkistoihin sisältyviä ohjelmia ja lehtiä, joten muut arkistot jäisivät säännöksen ulkopuolelle. Ehdotetussa säännöksessä ei kuitenkaan yksityiskohtaisesti määriteltäisi tai nimettäisi sen soveltamisalan piiriin kuuluvia arkistoja. Säännöksen perusteella hyödynnettävän arkistoidun aineiston tulisi kuitenkin olla luonteeltaan yhteiskunnallisesti, kulttuurisesti, dokumentaarisesti, historiallisesti tai vastaavalla tavalla merkittävää tai arvokasta.

Arkisto-käsite on näin kuvattuna hyvin epämääräinen ja jopa harhaanjohtava. Onko lähettäjäyrityksillä todella oltava televisio- ja radio-ohjelmia varten erillinen *arkisto* vai koskeeko säännös kaikkia lähettäjäyrityksen hallussa olevia teoksia riippumatta siitä, milloin ohjelma on tuotettu tai esitetty? Mitä olisivat ne arkistot, jotka jäisivät säännöksen ulkopuolelle?

Tekijänoikeustoimikunta esittää reipasta nostoa sopimuslissenssin soveltamista koskevaan aikarajaan. Lisäksi aikarajat ovat teoslajikohtaisia. Mietinnössä ei tarkemmin perustella, miksi 2002 ja 1999 ja miksi eri teoslajeja ei voisi koskea sama aikaraja.

Ottaen huomioon edellä mainitut seikat, Teme pitää kyseistä lainmuutosehdotuksen valmistelua puutteellisena ja osin myös yksipuolisena.

*Ehdotus tekijänoikeuslain 56 g §:n muuttamiseksi
- Loukkauksen kieltö ja pääsyn estäminen*

Tekijänoikeustoimikunta ehdottaa tekijänoikeuslain 56 g §:ää muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin säännös teleoperaattoreihin kohdistettavasta estomääräyksestä, jolla toimivaltainen tuomioistuin voi määrätä teleoperaattoria (verkkoyhteyden tarjoajaa) estämään pääsyn tekijänoikeutta loukkaavalle verkkosivulle.

Teme kannattaa ehdotettua lakimuutosta. Piratismiin, joka aiheuttaa edelleen suurta vahinkoa tekijänoikeuden haltijoille, ei ole pystytty puuttumaan riittävän tehokkaasti laissa säädetyillä keinoilla. Ehdotettu lainmuutos vahvistaa tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa ja ehkäisee rikoksia. Tarve keskeyttämismääräykselle on etenkin niissä tapauksissa, kun palveluntarjoaja toimii ulkomailta käsin tai pyyttelee muutoin anonyymina ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon ulottumattomissa.

Toimikunnan mietinnössä, kohdassa 2.4. *Keskeiset ehdotukset*, on mielestämme hyvin arvioitu estomääräyksen antamisen edellytyksiä, sen kohdetta, tarkkarajaisuutta sekä vaikutuksia aineistoa yleisön saataviin saattavaan tahoon ja välittäjään. Esityksen perustuslainmukaisuutta sekä sen vaikutuksia edellä mainittuihin tahoihin sekä kolmansiin, on asian jatkovalmistelussa kuitenkin perusteltua selvittää vielä tarkemmin.

Asian jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää huomiota etenkin siihen, ettei keskeyttämismääräys vaaranna kolmansien oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä tai rajoita perusteettomasti pääsyä esimerkiksi tiettyihin Internet-palveluihin. Mietinnössä on kuitenkin hyvin tuotu esille se seikka, ettei kukaan voi pätevästi vedota oikeuteen saada käyttöönsä lainvastaisesti verkkoon saatettuja aineistoja.

Verkkotalennuspalveluiden tekijänoikeudellisia kysymyksiä koskevasta selvityksestä

Toimikunta on myös arvioinut ns. verkkotalennuspalveluja ja erityisesti sitä, onko näissä palveluissa tapahtuvaa TV-ohjelmien tallentamista mahdollista pitää tekijänoikeuslain 12 §:n mukaisena yksityisenä kopiointina, vai onko kyse luvanvaraisesta toiminnasta.

Toimikunta ei ehdota mitään lainmuutosta asiassa, vaan esittelee neljä eri näkökulmaa asiaan.

Temen näkemyksen mukaan verkkotalennuspalvelut eivät ole tekijänoikeuslain 12 §:n tarkoittamaan yksityistä kopiointia eikä palveluita olisi mahdollista sellaiseksi tulkita edes tekijänoikeuslain 12 §:n muutoksen nojalla.

Verkkotalennuspalvelut eivät näkemyksemme mukaan täytä yksityiselle kopiointille asetettuja edellytyksiä miltään osin. Kyse on kaupallisesta palvelusta, jolla palveluntarjoaja saattaa yleisön saataville teoksia ja välittää sen pyynnöstä asiakkaalle, asiakkaan haluamassa paikassa ja haluamaan aikana.

Teme katsoo, että tällaisten kaupallisten palveluiden tarjoaminen on mahdollista järjestää sopimalla asiasta joko suoraan tekijänoikeuden haltijoiden tai oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen kanssa niistä oikeuksista, joita tarvitaan palvelun tarjoamiseksi.

Kaupallinen linkitys tekijänoikeudessa – OTT, VT Taina Pihlajarinteen selvitys ja toimikunnan johtopäätökset

Teme yhtyy tekijänoikeustoimikunnan johtopäätökseen siitä, että tässä vaiheessa on ennen aikaista esittää konkreettisia lainsäädäntöehdotuksia asiassa. Taina Pihlajarinteen laatima selvitys antaa kuitenkin tuomioistuimille sekä mahdollisille

tuleville lainsäädäntöehdotuksille hyvän pohjan arvioida linkitykseen liittyviä tekijänoikeudellisia kysymyksiä.

Helsingissä 12.3.2012

Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry

Toimeksi saaneena,

Raimo Söder,
Temen toiminnanjohtaja